

3. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» від 11 грудня 2003 року. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>
4. Міністерство юстиції України Наказ № 1825/5 від 01.06.2020, Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-20>
5. Постанова Верховного Суду по справі №905/3542/15 від 10.09.2018р., Режим доступу до ресурсу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76445253>
6. Постанова Верховного Суду по справі №904/7326/17 від 05.12.2018 р., Режим доступу до ресурсу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78534731>
7. Постанова Верховного Суду по справі №460/3537/20 від 09.12.2020 р., Режим доступу до ресурсу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93437812>
8. Висновок комітету з етики АПВУ №42 від 13.02.2020 року. Режим доступу до ресурсу: <https://apvu.com.ua/tpost/cdcv2rux81-visnovki-vd-13022020>

Ключові слова: виконавчий округ, приватний виконавець, місце проживання, відкриття провадження, місцезнаходження.

Ключевые слова: исполнительный округ, частный исполнитель, место проживания, открытие производства, место нахождения.

Key words: executive district, private executor, place of residence, opening of proceedings, location.

СУЛЕЙМАНОВА СУСАННА РЕФАТІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу,
кандидат юридичних наук*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МЕДІАЦІЇ

Основними принципами медіаційного процесу є: добровільність, конфіденційність, нейтральність, неупередженість і незалежність медіатора, самостійне прийняття рішення сторонами (самовизначеність), рівність сторін. Усі ці принципи слід враховувати протягом усього процесу медіації.

1. Добровільність

Медіація не є процедурою, яка закриває доступ до судової системи. У випадку недосягнення угоди в процесі медіації, сторони завжди можуть звернутися до органів судової влади. У зв'язку з цим, найбільш гарантованою особливістю цього методу вирішення спорів є те, що він є добровільним. Сторони можуть в будь-який момент припинити процес медіації. Вони мають повний контроль над процедурою, незважаючи на те, що медіатор управляє процесом і допомагає сторонам знайти шляхи вирішення спору. Навіть якщо сторони зобов'язані брати участь у медіації відповідно до положень контракту або за рекомендацією суду, вони самостійно контролюють ступінь своєї участі і мають право в будь-який момент зупинити процес медіації, якщо він

є неефективним. Умова повної добровільності є абсолютною, і цим процедура медіації відрізняється від судового і арбітражного розгляду.

Ініціювання процесу медіації, як правило, є добровільним та можливо у таких випадках: ініціювання медіації на прохання сторін; суддя заохочує сторін вдатися до медіації. Він розповідає про процедуру медіації, її переваги та застосовність медіації до поточного конфлікту.

Принцип добровільності проявляється в тому, що обом сторонам не доведеться нести тягар у випадку припинення медіації на вимогу однієї зі сторін, оскільки найважливішим фактором добровільності є те, що сторони можуть припинити медіацію у будь-який час. Іншими словами, той факт, що сторонам не вдалося досягнути домовленості в ході медіації, не позбавляє їх права та можливості звернутися до суду з позовом до одного й того самого відповідача, з тим самим предметом і з тих самих підстав.

2. Конфіденційність процесу

Публічність означає, що судові процеси і слухання відкриті для всіх. У своєму вузькому розумінні конфіденційність передбачає не-публічність. Порівняно з рішенням суду, однією з найважливіших і позитивних особливостей медіації є те, що цей процес не є публічним. Таким чином сторони уникають проблем, які можуть виникнути внаслідок оприлюднення суперечок, і можуть запобігти розголошенню комерційної й особистої таємниці.

Досягнення сторонами угоди за результатами медіації залежить від атмосфери довіри, чіткого та зручного спілкування протягом усього процесу. Те, що обговорюється, залишається в таємниці. Обговорення та досягнуті угоди можуть бути передані третім особам лише за одностайним рішенням всіх учасників медіації. Сепаратні зустрічі медіатора зі сторонами відбуваються на ще більш глибокому рівні конфіденційності. Інформація, отримана медіатором під час сепаратної зустрічі з однією зі сторін, може бути передана іншій стороні лише за згодою першої сторони.

Все це накладає велику відповідальність на медіатора. Він має з'ясувати з стороною, яка інформація, отримана під час сепаратної зустрічі, може бути передана іншій стороні, а яка інформація не може бути передана іншій стороні; медіатор може взяти ініціативу в свої руки. Визначивши, яку інформацію було б доцільно надати другій стороні, медіатор повинен запитати сторону, чи можна передати цю інформацію іншій стороні.

Необхідно пам'ятати, що вся інформація є конфіденційною. Інформація, отримана під час сепаратних зустрічей, може бути передана іншій стороні лише за згодою сторони, з якою відбувалась сепаратна зустріч. Після завершення сепаратних зустрічей медіатор проводить спільну сесію з обома сторонами, в ході якої підводить підсумок сепаратних зустрічей і розкриває результати сепаратних зустрічей, якщо отримав на це згоду сторін. Перед розкриттям будь-якої інформації медіатору необхідно ще раз запитати сторону, чи можна розкрити цю інформацію. Це забезпечить впевненість медіатора в тому, що він не

порушує принципу конфіденційності, і підвищить довіру сторін до медіатора.

Ті, хто бере участь у медіації, характеризують цей процес як «захищене приміщення», оскільки «все, про що говорять у кімнаті медіації, залишається в цій кімнаті».

3. Нейтральність, неупередженість і незалежність медіатора

Майже у всіх визначеннях щодо медіації підкреслюється, що медіатор є «нейтральною, неупередженою та незалежною третьою особою». Це один із найважливіших принципів, які домінують у процесі та методі медіації. Медіатор, який не сприймається як нейтральний, є посередником без сили та впливу. Більше того, це заважатиме сторонам знаходити рішення, які відповідають їх розумінню справедливості. Разом з тим, посередник зрештою є людиною, має особисті думки й уподобання. Бути неупередженим не означає, що посередник не матиме особистих думок. Під нейтралітетом мається на увазі, що посередник не включає свої власні почуття, цінності та пріоритети у свої промови і поведінку, не проявляє їх зовнішньо під час виконання свого обов'язку.

Нейтралітет медіатора слід розглядати в двох аспектах:

1) він завжди діє неупереджено щодо сторін суперечки. Посередник має уникати поведінки, яка надаватиме перевагу одній стороні перед іншою, зміцнюватиме одну сторону і послаблюватиме іншу. Медіатор повинен ставитися до всіх сторін однаково. Оскільки всі мають тенденцію до інтеграції домінуючих цінностей і припущень у суспільстві, в якому вони живуть, медіатори повинні мати інформацію про те, які цінності та припущення можуть запобігти нейтралітету, коли вони стикаються з іншою людиною. Ця інформація надасть посереднику можливість неупереджено оцінювати себе і цінності, які він/вона приймає. Люди мають заботи щодо деяких цінностей, але іноді вони можуть не вважати це упередженням. У цьому відношенні, з огляду на неупередженість, слід брати до уваги культурне середовище та ціннісні судження посередника, і як це може впливати на його поведінку й рішення.

2) медіатор є нейтральним з точки зору суперечок, тобто він не має особистого інтересу до угоди, яку передбачається досягти в результаті посередництва. Посередник не повинен мати особистих або ділових відносин зі сторонами або мати чіткий фінансовий чи інший інтерес щодо спору. Медіатор несе відповідальність тільки за процес медіації, він не відповідає за результат. Медіатор повинен інформувати сторони в разі наявності умов, які можуть викликати сумніви у його неупередженості. У разі сумнівів щодо неупередженості медіатора сторони можуть припинити медіацію. Разом з тим, якщо сторони вимагають продовження процесу медіації, незважаючи на надану медіатором інформацію, медіатор продовжує посередництво. Однак навіть якщо сторони схвалюють продовження медіації, посередник, який має сумніви у своїй неупередженості, повинен припинити медіацію.

4. Самостійне прийняття рішення сторонами (самовизначеність сторін)

Основною перевагою медіації є те, що саме сторони впливають на хід процесу і повністю контролюють прийняття рішення, на відміну від

судового процесу, де рішення виносить суддя. Сторони настільки задіяні в процесі медіації, наскільки вони самі цього хочуть. Вони не делегують свої повноваження щодо вирішення спору посереднику. Посередник не може судити, хто правий і хто несправедливий, не може приймати рішення, а лише допомагає сторонам знайти можливі шляхи вирішення спору. Він може нагадати сторонам про інтереси суперечки або задати питання, які розкриють інтереси сторін.

5. Рівність сторін

Сторони мають рівні права при проведенні медіації.

До принципу рівності також належить необхідність виконання медіатором своїх обов'язків, поважаючи права і свободи людини, не надаючи будь-якій стороні медіації привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак.

У процесі вирішення суперечок наявність рівних прав – це принцип, який виражається також як принцип рівності зброї, який вимагає від сторін рівних прав і можливостей. Жодного консенсусу чи домовленості не можна досягти, якщо одна зі сторін виключається із медіації або їй надається менше слова.

Наслідки дисбалансу влади в медіації негативно впливають на результати медіації. Люди, які мають низьку самооцінку і не знають своїх прав, – мають нижчий рівень успішності, ніж більш обізнані та компетентні особи. Аналогічно, якщо посередництво відбувається в атмосфері ворожості, неможливо досягнути домовленості, бути справедливим або рівним.

Чи несе відповідальність посередник за те, щоб угода, досягнута в результаті медіації, була справедливою у випадках, коли між сторонами існує дисбаланс влади? Мета медіації – допомогти сторонам досягти домовленості, яка задовольнить їх інтереси рівною мірою і дозволить виграти обом. Медіатори повинні визначити, на якому етапі дисбаланс влади вплине на процеси прийняття рішень сторонами, та вжити необхідних заходів для подолання цієї ситуації. Для цього існують різні техніки. Досвідчений і компетентний посередник має знати, як ефективно використовувати ці методи. Медіатор повинен передусім застосовувати нейтральний підхід. Таким чином, сторони, особливо сильна сторона, не можуть звинуватити медіатора в упередженості.

Перш ніж розпочнеться медіація, на етапі відкриття/початку роботи, медіатор повинен встановити основні правила, такі як не перебивати один одного, говорити по черзі, кожна сторона має рівну кількість часу для розповіді, кожна сторона заслуговує шанобливого ставлення.

Баланс сил між сторонами має стосуватися і використання зовнішніх ресурсів.

Процес медіації є справедливим, медіатор повинен ставитися до сторін однаково протягом усього процесу та перевіряти, чи мають дві сторони можливість чітко висловити свої інтереси та вживати необхідних заходів для забезпечення цього. Після закінчення справедливого

та досить керованого процесу сторони повинні визнати, що досягнута домовленість є найбільш прийнятним рішенням для їхніх власних інтересів.

Ключові слова: mediaция, принципи mediaции, добровольность mediaции, конфиденциальность mediaции, нейтральность медиатора, равенство сторон mediaции.

Ключевые слова: медиация, принципы медиации, добровольность медиации, конфиденциальность медиации, нейтральность медиатора, равенство сторон медиации.

Key words: mediation, principles of mediation, voluntary mediation, confidentiality of mediation, neutrality of the mediator, equality of the parties to mediation.

ТРИПУЛЬСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ЯКОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу, кандидат юридичних наук*

ЗВУЖЕННЯ ПІДСТАВ ДЛЯ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У СВІТЛІ ПРАВА НА СУД

Право на суд є основоположним правом людини, яке знайшло своє втілення в ст. 55 Конституції України [1]. В свою чергу, невід'ємною складовою такого права є можливість звернутись за переглядом судових рішень, у тому числі до касаційного суду, а забезпечення такого права є основоположним принципом цивільного судочинства [2].

Однак, право на касаційний перегляд судових рішень в Україні не є абсолютним, воно відбувається на умовах і в межах, визначених процесуальним законом, у тому числі законодавством можуть встановлюватися і певні обмеження такого права. Разом з тим, кожне таке обмеження звужує можливість касаційного оскарження судових рішень, що становить втручання у право на суд та доступ до правосуддя.

Питаннями доступу до суду, у тому числі права на касаційне оскарження, займалися такі дослідники як Л. Зуєвич, Т. Дороботова, О. Штефан, І. Ярошенко. Разом з тим, касаційні фільтри введені в дію на початку 2020 року, що є об'єктом дослідження даної праці, не досліджені наразі належним чином, перш за все внаслідок своєї новизни, що підтверджує актуальність даної роботи

15 січня 2020 року до ЦПК України Законом України № 460-IX були внесені зміни, а саме у ст. 389 «Право касаційного оскарження», якими був встановлені додаткові касаційні фільтри [3], чим було звужено перелік випадків коли в особи є право на касаційне оскарження судових рішень у цивільних справах.

У зв'язку з цим слід відзначити, що одним із принципів цивільного законодавства України дійсно є забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення, але у випадках встановлених законом. Конституційний Суд України у своєму рішенні від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012 у процесі тлумачення норм ст. 55 Конституції України підтвердив вищевикладене, фактично вказавши, що право на